

॥ रुद्रप्रश्नः ॥

ॐ ग॒णानां॑ त्वा ग॒णप॑तिः॒ हवाम॑हे क॒विं क॑वी॒नामु॑पमश्रवस्तमम्।
 ज्येष्ठ॑राजं ब्रह्म॑णां ब्रह्म॑णस्पत॒ आ नः॑ शृ॒ण्वन्नू॒तिभिः॑ सीद॒ साद॑नम्॥
 ॐ महा॑गणपतये नमः॥

ॐ नमो॑ भगवते॒ रुद्राय॑॥

नम॑स्ते रुद्र म॒न्यव॑ उ॒तो त॒ इष॑वे नमः॑। नम॑स्ते अस्तु॒ धन्व॑ने
 बा॒हुभ्या॑मु॒त ते॒ नमः॑॥ या त॒ इषुः॑ शि॒वत॑मा शि॒वं ब॒भूव॑ ते
 ध॒नुः। शि॒वा श॑र॒व्या या तव॑ तया॒ नो रुद्र॑ मृडय॥ या ते
 रुद्र॑ शि॒वा त॒नूर॑घो॒राऽपा॑पकाशिनी। तया॒ नस्त॑नुवा॒ शन्त॑मया॒
 गि॒रिश॑न्ताभिचा॒कशी॑हि॥ यामिषुं॑ गि॒रिश॑न्त॒ हस्ते॑ बिभर्ष्यस्त॒वे।
 शि॒वां गि॒रित्र॑ तां कुरु॒ मा हिं॑सीः पुरुषं॑ जगत्॥ शि॒वेन॑ वच॒सा
 त्वा गि॒रि॒शाच्छा॑वदामसि। यथा॒ नः॑ सर्व॒मिज्ज॑गदय॒क्ष्मः सु॑मना॒
 अस॑त्॥ अ॒ध्यवो॑चदधि॒वक्ता॑ प्रथ॒मो दै॒व्यो भि॑षक्। अ॒ही॒ऽश्व
 सर्वा॑ञ्ज॒म्भय॑न्त्सर्वा॑श्च यातु॒धान्यः॑॥ अ॒सौ यस्ता॑ग्नो अ॒रुण
 उ॒त ब॒भ्रुः सु॑म॒ङ्गलः॑। ये चे॒माः रु॒द्रा अ॒भितो॑ दि॒क्षु श्रि॑ताः
 स॒हस्र॑शोऽवै॒षाः हे॒ड ई॒महे॑॥ अ॒सौ योऽव॑सर्पति॒ नील॑ग्री॒वो

विलोहितः। उतैनं गोपा अदृशन्नदृशन्नुदहार्यः॥ उतैनं विश्वा
भूतानि स दृष्टो मृडयाति नः। नमो अस्तु नीलग्रीवाय सहस्राक्षाय
मीढुषै॥ अथो ये अस्य सत्त्वानोऽहं तेभ्योऽकरं नमः। प्र
मुञ्च धन्वन्स्त्व-मुभयो रार्त्तियोज्याम्॥ याश्च ते हस्त इषवः
परा ता भगवो वप। अवतत्य धनुस्त्वः सहस्राक्ष शतेषुधे॥
निशीर्य शल्यानां मुखा शिवो नः सुमना भव। विज्यं धनुः
कपर्दिनो विशल्यो बाणवाः उत॥ अनेशन्नस्येषव आभुरस्य
निषङ्गथिः। या ते हेतिर्मीढुष्टम हस्ते बभूव ते धनुः॥ तयाऽस्मान्
विश्वतस्त्वमयक्ष्मया परिभुज। नमस्ते अस्त्वायुधायानातताय
धृष्णवै॥ उभाभ्यामुत ते नमो बाहुभ्यां तव धन्वने। परि ते धन्वनो
हेतिरस्मान्वृणक्तु विश्वतः॥ अथो य इषुधिस्तवऽऽरे अस्मन्नि
धेहि तम्॥ १॥

नमस्ते अस्तु भगवन् विश्वेश्वराय महादेवाय त्र्यम्बकाय
त्रिपुरान्तकाय त्रिकालाग्निकांलाय कालाग्निरुद्राय नीलकण्ठाय
मृत्युञ्जयाय सर्वेश्वराय सदाशिवाय श्रीमन्महादेवाय नमः॥

नमो हिरण्यबाहवे सेनान्यै दिशां च पतये नमो नमो वृक्षेभ्यो

हरिकेशेभ्यः पशूनां पतये नमो नमः सस्पिञ्जराय त्विषीमते
 पथीनां पतये नमो नमो बभ्रुशाय विव्याधिनेऽन्नानां पतये
 नमो नमो हरिकेशायोपवीतिने पुष्टानां पतये नमो नमो भवस्य
 हेत्यै जगतां पतये नमो नमो रुद्रायतताविने क्षेत्राणां पतये
 नमो नमः सूतायाहन्त्याय वनानां पतये नमो नमो रोहिताय
 स्थपतये वृक्षाणां पतये नमो नमो मन्त्रिणे वाणिजाय कक्षाणां
 पतये नमो नमो भुवन्तये वारिवस्कृतायौषधीनां पतये नमो नम
 उच्चैर्घोषायाक्रन्दयते पत्तीनां पतये नमो नमः कृत्स्नवीताय धावते
 सत्त्वाणां पतये नमः ॥ २ ॥

नमः सहमानाय निव्याधिन आव्याधिनीनां पतये नमो नमः
 ककुभाय निषङ्गिणे स्तेनानां पतये नमो नमो निषङ्गिण इषुधिमते
 तस्कराणां पतये नमो नमो वञ्चते परिवञ्चते स्तायूनां पतये नमो
 नमो निचेरवे परिचरायारण्यानां पतये नमो नमः सृकाविभ्यो
 जिघांसद्भ्यो मुष्णतां पतये नमो नमोऽसिमद्भ्यो नक्तं चरद्भ्यः
 प्रकृन्तानां पतये नमो नम उष्णीषिणे गिरिचराय कुलुञ्चानां पतये
 नमो नम इषुमद्भ्यो धन्वाविभ्यश्च वो नमो नम आतन्वानेभ्यः

प्रति॒दधाने॑भ्यश्च वो॒ नमो॒ नम॑ आ॒यच्छ॑द्भ्यो वि॒सृज॑द्भ्यश्च वो॒ नमो॒ नमो॑ऽस्य॑द्भ्यो वि॒ध्य॑द्भ्यश्च वो॒ नमो॒ नम॑ आसी॒नेभ्यः॑ शय॒नेभ्यश्च॑
 वो॒ नमो॒ नमः॑ स्व॒पद्भ्यो॑ जाग्र॑द्भ्यश्च वो॒ नमो॒ नम॑स्तिष्ठ॑द्भ्यो
 धाव॑द्भ्यश्च वो॒ नमो॒ नमः॑ स॒भाभ्यः॑ स॒भाप॑तिभ्यश्च वो॒ नमो॒ नमो॑
 अ॒श्वेभ्यो॑ऽश्व॑पतिभ्यश्च वो॒ नमः॑ ॥ ३ ॥

नम॑ आ॒व्याधि॑नी॒भ्यो वि॒विध्य॑न्ती॒भ्यश्च वो॒ नमो॒ नम॑ उ॒गणा॑भ्यस्तृ॒हती॑भ्यश्च वो॒ नमो॒ नमो॑ गृ॒त्सेभ्यो॑ गृ॒त्सप॑तिभ्यश्च
 वो॒ नमो॒ नमो॑ ब्रा॒तै॒भ्यो ब्रा॒तप॑तिभ्यश्च वो॒ नमो॒ नमो॑ ग॒णेभ्यो॑
 ग॒णप॑तिभ्यश्च वो॒ नमो॒ नमो॑ वि॒रूपे॑भ्यो वि॒श्वरूपे॑भ्यश्च वो॒ नमो॒ नमो॑
 म॒हद्भ्यः॑, क्षु॒ल्लके॑भ्यश्च वो॒ नमो॒ नमो॑ र॒थिभ्यो॑ऽर॒थेभ्यश्च॑ वो॒ नमो॒ नमो॑
 र॒थेभ्यो॑ र॒थप॑तिभ्यश्च वो॒ नमो॒ नमः॑ से॒नाभ्यः॑ से॒नानि॑भ्यश्च
 वो॒ नमो॒ नमः॑, क्ष॒त्तृभ्यः॑ स॒ङ्गही॑तृभ्यश्च वो॒ नमो॒ नम॑स्तक्ष॑भ्यो
 र॒थका॑रेभ्यश्च वो॒ नमो॒ नमः॑ कु॒लाले॑भ्यः क॒र्मारि॑भ्यश्च वो॒ नमो॒ नमः॑
 पु॒ञ्जिष्टै॑भ्यो निषा॑देभ्यश्च वो॒ नमो॒ नम॑ इ॒षुकृ॑द्भ्यो ध॒न्वकृ॑द्भ्यश्च वो॒ नमो॒ नमो॑
 मृ॒गयु॑भ्यः श्व॒निभ्यश्च॑ वो॒ नमो॒ नमः॑ श्व॒भ्यः श्व॑पतिभ्यश्च वो॒ नमः॑ ॥ ४ ॥

नमो भवाय च रुद्राय च नमः शर्वाय च पशुपतये च नमो
नीलग्रीवाय च शितिकण्ठाय च नमः कपर्दिने च व्युप्तकेशाय च
नमः सहस्राक्षाय च शतधन्वने च नमो गिरिशाय च शिपिविष्टाय
च नमो मीढुष्टमाय चेषुमते च नमो ह्रस्वाय च वामनाय च नमो
बृहते च वर्षीयसे च नमो वृद्धाय च संवृध्वने च नमो अग्रियाय च
प्रथमाय च नम आशवे चाजिराय च नमः शीघ्रियाय च शीभ्याय
च नम ऊर्म्याय चावस्वन्याय च नमः स्रोतस्याय च द्वीप्याय
च ॥ ५ ॥

नमो ज्येष्ठाय च कनिष्ठाय च नमः पूर्वजाय चापरजाय च
नमो मध्यमाय चापगल्भाय च नमो जघन्याय च बुद्धियाय च
नमः सोभ्याय च प्रतिसर्याय च नमो याम्याय च क्षेम्याय च
नम उर्वर्याय च खल्याय च नमः श्लोक्याय चावसान्याय च
नमो वन्याय च कक्ष्याय च नमः श्रवाय च प्रतिश्रवाय च नमो
आशुषेणाय चाशुरथाय च नमः शूराय चावभिन्दते च नमो
वर्मिणे च वरूथिने च नमो बिल्मिने च कवचिने च नमः श्रुताय
च श्रुतसेनाय च ॥ ६ ॥

नमो दुन्दुभ्याय चाहनन्याय च नमो धृष्णवे च प्रमृशाय च नमो
 दूताय च प्रहिताय च नमो निषङ्गिणे चेषुधिमते च नमस्तीक्ष्णेषवे
 चायुधिने च नमः स्वायुधाय च सुधन्वने च नमः स्रुत्याय च
 पथ्याय च नमः काट्याय च नीप्याय च नमः सूद्याय च सरस्याय
 च नमो नाद्याय च वैशन्ताय च नमः कूप्याय चावट्याय च नमो
 वर्ष्याय चावर्ष्याय च नमो मेघ्याय च विद्युत्याय च नम ईध्रियाय
 चातप्याय च नमो वात्याय च रेष्मियाय च नमो वास्तव्याय च
 वास्तुपाय च ॥ ७ ॥

नमः सोमाय च रुद्राय च नमस्ताम्राय चारुणाय च नमः शङ्गाय
 च पशुपतये च नम उग्राय च भीमाय च नमो अग्रेवधाय च
 दूरेवधाय च नमो हन्त्रे च हनीयसे च नमो वृक्षेभ्यो हरिकेशेभ्यो
 नमस्ताराय नमः शम्भवे च मयोभवे च नमः शङ्कराय च
 मयस्कराय च नमः शिवाय च शिवतराय च नमस्तीर्थ्याय च
 कूल्याय च नमः पार्याय चावार्याय च नमः प्रतरणाय चोत्तरणाय
 च नम आतार्याय चालाद्याय च नमः शष्याय च फेन्याय च
 नमः सिकत्याय च प्रवाह्याय च ॥ ८ ॥

नम इरिण्याय च प्रपथ्याय च नमः किंशिलाय च क्षयणाय
 च नमः कपर्दिने च पुलस्तये च नमो गोष्ठ्याय च गृह्याय च
 नमस्तल्याय च गेह्याय च नमः काट्याय च गह्वरेष्ठाय च नमो
 हृदय्याय च निवेष्याय च नमः पांसव्याय च रजस्याय च नमः
 शुष्क्याय च हरित्याय च नमो लोप्याय चोलप्याय च नम ऊर्व्याय
 च सूर्म्याय च नमः पण्य्याय च पर्णशद्याय च नमोऽपगुरमाणाय
 चाभिघ्नते च नम आखिवदते च प्रखिवदते च नमो वः किरिकेभ्यो
 देवानां हृदयेभ्यो नमो विक्षीणकेभ्यो नमो विचिन्वत्केभ्यो नम
 आनिरूहतेभ्यो नम आमीवत्केभ्यः ॥ ९ ॥

द्रापे अन्धसस्पते दरिद्रन्नीललोहित। एषां पुरुषाणामेषां पशूनां मा
 भेर्माऽरो मो एषां किं चनऽऽममत् ॥ या ते रुद्र शिवा तनूः शिवा
 विश्वाहभेषजी। शिवा रुद्रस्य भेषजी तया नो मृड जीवसै ॥ इमां
 रुद्राय तवसे कपर्दिने क्षयद्वीराय प्रभरामहे मतिम् ॥ यथा नः
 शमसद्विपदे चतुष्पदे विश्वं पुष्टं ग्रामे अस्मिन्ननातुरम् ॥ मृडा नो
 रुद्रोत नो मयस्कृधि क्षयद्वीराय नमसा विधेम ते। यच्छं च योश्च
 मनुरायजे पिता तदश्याम तव रुद्र प्रणीतौ ॥ मा नो महान्तमुत

मा नो अर्भकं मा न उक्षन्तमुत मा न उक्षितम्। मा नो वधीः
 पितरं मोत मातरं प्रिया मा नस्तनुवो रुद्र रीरिषः॥ मा नस्तोके
 तनये मा न आयुषि मा नो गोषु मा नो अश्वेषु रीरिषः। वीरान्मा
 नो रुद्र भामितो वधीरहविष्मन्तो नमसा विधेम ते॥ आरात्ते
 गोघ्न उत पूरुषघ्ने क्षयद्वीराय सुम्रमस्मे ते अस्तु। रक्षा च नो अधि
 च देव ब्रूहधा च नः शर्म यच्छ द्विबर्हाः॥ स्तुहि श्रुतं गर्तसदं
 युवानं मृगं न भीममुपहन्तुमुग्रम्। मृडा जरित्रे रुद्र स्तवानो
 अन्यन्ते अस्मन्निवपन्तु सेनाः॥ परिणो रुद्रस्य हेतिर्वृणक्तु परि
 त्वेषस्य दुर्मतिरघायोः। अव स्थिरा मघवञ्चस्तनुष्व मीद्वस्तोकाय
 तनयाय मृडय॥ मीदुष्टम शिवतम शिवो नः सुमना भव।
 परमे वृक्ष आयुधं निधाय कृत्तिं वसान आ चर पिनाकं बिभ्रदा
 गहि॥ विकिरिदु विलोहित नमस्ते अस्तु भगवः। यास्ते सहस्रं
 हेतयोऽन्यमस्मन्निवपन्तु ताः॥ सहस्राणि सहस्रधा बाहुवोस्तव
 हेतयः। तासामीशानो भगवः पराचीना मुखा कृधि॥ १०॥

सहस्राणि सहस्रशो ये रुद्रा अधि भूम्याम्। तेषां सहस्रयोजने-
 ऽवधन्वानि तन्मसि॥ अस्मिन् महत्यर्णवैऽन्तरिक्षे भवा अधि॥

नीलग्रीवाः शितिकण्ठाः शर्वा अधः, क्षमाचराः ॥ नीलग्रीवाः
 शितिकण्ठा दिवः रुद्रा उपश्रिताः ॥ ये वृक्षेषु सस्पिञ्जरा
 नीलग्रीवा विलोहिताः ॥ ये भूतानामधिपतयो विशिखासः
 कपर्दिनः ॥ ये अन्नेषु विविध्यन्ति पात्रेषु पिबतो जनान् ॥ ये पथां
 पथिरक्षय ऐलबृदा यव्युधः ॥ ये तीर्थानि प्रचरन्ति सृकावन्तो
 निषङ्गिणः ॥ य एतावन्तश्च भूयांसश्च दिशो रुद्रा वितस्थिरे ॥
 तेषां सहस्रयोजनेऽवधन्वानि तन्मसि ॥ नमो रुद्रेभ्यो ये पृथिव्यां
 यैऽन्तरिक्षे ये दिवि येषामन्नं वातो वरुषमिषवस्तेभ्यो दश प्राचीर्दश
 दक्षिणा दश प्रतीचीर्दशोदीचीर्दशोर्ध्वास्तेभ्यो नमस्ते नो मृडयन्तु
 ते यं द्विष्मो यश्च नो द्वेष्टि तं वो जम्भे दधामि ॥ ११ ॥

त्र्यम्बकं यजामहे सुगन्धिं पुष्टिवर्धनम् । उर्वारुकमिव
 बन्धनान्मृत्योर्मुक्षीय माऽमृतात् ॥ यो रुद्रो अग्नौ यो अप्सु
 य ओषधीषु यो रुद्रो विश्वा भुवनाऽऽविवेश तस्मै रुद्राय नमो
 अस्तु ॥ तमुष्टुहि यः स्विषुः सुधन्वा यो विश्वस्य क्षयति भेषजस्य ।

(ऋक्) यक्ष्वामहे सौमनसाय रुद्रं नमोभिर्देवमसुरं दुवस्य ॥
 अयं मे हस्तो भगवानयं मे भगवत्तरः । अयं मै विश्वमैषजोऽयं

शि॒वाभि॑मर्शनः ॥

ये ते॑ स॒हस्र॑म॒युतं॑ पा॒शा मृ॒त्यो म॒र्त्याय॑ ह॒न्त॒वे। तान् य॒ज्ञस्य॑
मा॒यया॑ सर्वा॒नव॑ यजामहे। मृ॒त्यवे॑ स्वाहा॑ मृ॒त्यवे॑ स्वाहा॑॥ ओं
नमो॑ भगवते रु॒द्राय॑ वि॒ष्णवे॑ मृ॒त्युर्मे॑ पा॒हि। प्रा॒णानां॑ ग्रन्थि॒रसि॑
रु॒द्रो मा॑ वि॒शान्त॑कः। तेना॒न्नेना॑प्याय॒स्व॥ नमो॑ रु॒द्राय॑ वि॒ष्णवे॑
मृ॒त्युर्मे॑ पा॒हि॥

॥ ॐ शान्तिः॒ शान्तिः॒ शान्तिः॑ ॥